

of loneliness experience area above-average. Secondly, a certain level of emotional intelligence corresponds to certain features of experiencing loneliness. These features are shown in the specific combination of its performance, and the levels they reach.

Keywords: loneliness, positive loneliness, emotional intelligence.

Подано до редакції 13.08.2015

УДК: 159.942-053.6

Юлія Вікторівна Кулеш,

аспірант кафедри теорії та методики практичної психології,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,
вул. Фонтанська дорога, 4, м. Одеса, Україна

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ КОНФЛІКТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СПОРТСМЕНІВ

У статті досліджуються психологічні детермінанти конфліктної міжособистісної взаємодії спортсменів. Представлена природа конфлікту та його прояви у міжособистісній взаємодії. В експериментальному дослідженні визначаються рівні розвитку індивідуально-психологічних особливостей спортсменів, які пов'язані з перебігом міжособистісної взаємодії та, зокрема, конфліктної взаємодії. Подані результати щодо стилів реагування спортсменів в конфліктній ситуації. Виявлені кореляційні зв'язки між індивідуально-психологічними особливостями у спортсменів з різним ступенем залученості до конфліктної взаємодії. Показано, що міжособистісна взаємодія залежить від зовнішніх та внутрішніх чинників. До останніх відносяться індивідуально-психологічні особливості, зміст яких розкривається через такі поняття, як риси характеру, властивості темпераменту, складні прояви особистості, здібності. В якості індивідуально-психологічних особливостей спортсменів виступили: соціальна-психологічна адаптація, рівень суб'єктивного контролю, комунікативна соціальна компетентність, екстраверсія, інтроверсія, нейротизм, рівень психічного вигорання, соціальна ерґічність, соціальна пластичність, соціальний темп, соціальна емоційність та ін. Визначено, що серед стилів реагування в конфліктній ситуації перевагу бажано віддавати таким із них, як співробітництво, компроміс та пристосування. Такі стилі, як суперництво та уникнення часто не ведуть до розв'язання конфліктної ситуації у міжособистісній взаємодії. Досліджено, що низький рівень комунікативно-соціальної компетентності сприяє виникненню конфліктної міжособистісної взаємодії. Це пов'язано з такими показниками низької комунікативно-соціальної компетентності, як соціально-комунікативно незграбність, нетерпимість до невизначеності, надмірна конформність, підвищене прагнення до статусного росту, орієнтація на уникнення невдач та фрустраційна нетолерантність.

Ключові слова: конфліктна взаємодія, індивідуально-психологічні детермінанти, стилі поведінки в конфлікті.

Постановка проблеми. Традиції аналізу взаємодії спортсменів, що склалися в психології спорту, орієнтовані, в першу чергу, на пошук оптимальних форм кооперування. Серед спортсменів зустрічаються особи з різною спортивною підготовкою, життєвим досвідом, індивідуальними рисами характеру, темпераменту та ін. Ці відмінності впливають на оцінки і думки, породжуючи при цьому суперечності, які часто супроводжуються емоційним збудженням. Відсутність взаєморозуміння між спортсменами веде до конфліктних відношень, взаємної протидії людей на соціальному, поведінковому, психологічному рівнях. Умовою для цього виступають психологічні детермінанти, передусім, індивідуально-психологічні особливості учасників взаємодії в спортивній діяльності.

Проблема конфліктної міжособистісної взаємодії досліджувалася такими вченими, як З. Фрейд, А. Адлер, К. Левін, В. О. Агеєв, М. М. Обозов, А. Я. Анцупов, Н. В. Гришина, Ю. А. Коломейцев, Ю. Л. Ханін та ін. Разом з тим, питання щодо конфлі-

ктної взаємодії спортсменів ще потребує свого подальшого вивчення.

У зв'язку з цим, **мета дослідження** полягала у вивченні міжособистісної конфліктної взаємодії та експериментальному визначенні її зв'язку з індивідуально-психологічними особливостями спортсменів. Завдання дослідження: 1) теоретично проаналізувати проблему психологічних чинників міжособистісної конфліктної взаємодії; 2) експериментально дослідити індивідуально-психологічні детермінанти конфліктної взаємодії спортсменів.

Виклад основного матеріалу. Згідно першого завдання дослідження визначалися наукові поняття, що використовувалися в нашому науковому дослідженні. Зокрема, поняття конфлікт тлумачиться у психологічному словнику як протиріччя, яке важко розв'язується та супроводжується гострими емоційними переживаннями (Психологічний словник, 1983). В дослідженнях А. Я. Анцупова і А. І. Шипілова під конфліктом розуміють найбільш гострий спосіб

розв'язання протиріч, що виникають в процесі взаємодії, який міститься в протидії суб'єктів конфлікту і, зазвичай, супроводжується негативними емоціями. Під конфліктною взаємодією фахівці розуміють елемент конфлікту, що представляє сукупність способів, форм і прийомів взаємодії, що надає конфлікту таку властивість, як динамізм (А. Я. Анцупов, А. І. Шипілов, 1999). На думку В. І. Хасан, конфлікт – це така характеристика взаємодії, в якій дії, що не можуть співіснувати у незмінному вигляді, взаємодетермінують і взаємозамінюють одна одну, потребуючи для цього спеціальної організації.

Серед закордонних вчених один з перших звернув увагу на психологічні конфлікти З. Фрейд. Зокрема, автор вважав, що людина знаходиться у стані постійного внутрішнього і зовнішнього конфлікту з оточуючим світом у цілому. В психоаналізі конфлікт розглядається як форма зіткнення суперечливих принципів, потягів, амбівалентних прагнень, в яких виражається суперечливість природи людини. На відміну від позиції З. Фрейда, в концепції Е. Еріксона, конфлікт як особистісна та соціальна криза є своєрідним викликом, що веде індивіда до особистісного зростання і подолання життєвих перешкод. В теорії поля К. Левіна описується природа конфлікту та проблема інтерперсональних відношень. На думку вченого, конфлікт психологічно характеризується як ситуація, в якій на індивіда діють одночасно протилежно спрямовані сили, приблизно однакові за величиною та протилежно спрямовані (К. Левін, 1935).

Таким чином, в сучасній психології не має єдності у тлумаченні поняття конфлікту, це пов'язано з різними акцентами при вивченні цього явища, що зумовлено теоретичними позиціями тієї чи іншої наукової школи. У нашому дослідженні ми розглядаємо конфлікт у міжособистісній взаємодії як суперечність передусім у інтересах, поглядах, оцінках суб'єктів взаємодії.

Згідно другого завдання дослідження, вивчався рівень розвитку індивідуально-психологічних особливостей особистості, які мають відношення до конфліктної міжособистісної взаємодії. Визначалися стилі поведінки особистості в конфліктній ситуації. За допомогою кореляційного аналізу визначався ступінь важливості тих чи інших індивідуально-психологічних особливостей в залежності від стилю поведінки в конфліктній ситуації. Зокрема, вивчалися наступні властивості особистості: соціально-психологічна адаптація (автори К. Роджерс та Р. Даймонд); рівень суб'єктивного контролю (Дж. Роттер); комунікативна соціальна компетентність (КСК) (А. О. Деркач, А. М. Сухов); екстраверсія, інтроверсія, нейротизм (методика «ЕРІ» Г. Айзенка); властивості темпераменту (методика діагностики структури темпераменту В. М. Русалова); рівень психічного вигорання (методика дослідження психічного вигорання О. Рукавишнікова), стратегії поведінки особистості в конфлікті (методика діагностики стратегій поведінки особистості в конфлікті К. Томаса).

В якості досліджуваних виступили студенти факультету фізичного виховання і реабілітації Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського та спортсмени різних спортивних клубів. Загальна кількість респондентів склала 80 чоловік. Застосування методики К. Томаса дозволило отримати наступні результати. Кожний досліджуваний використовує різні стилі поведінки в конфліктній ситуації, проте для кожного можна виділити стиль, до якого він вдається найчастіше. Отже, серед досліджуваних 27% надають перевагу такому стилю поведінки в конфліктній ситуації, як «співробітництво»; 24% – надають перевагу стилю «уникнення»; «суперництво» – 20%, «компроміс» – 17%, «приспосовування» – 12%.

Досліджувані, які виявили «співробітництво» як провідну стратегію поведінки в конфліктній ситуації, орієнтовані на максимальне задоволення як власних інтересів, так і інтересів інших. Це протидіє виникненню конфліктної взаємодії. Досліджувані, які обирають таку стратегію поведінки, як «уникнення», ухиляються від вирішення проблем під час взаємодії, що веде до накопичення та загострення протиріч, і, в цілому, спричинює конфліктну взаємодію. Суперництво як провідна стратегія в конфліктній ситуації свідчить про схильність особистості до конкуренції, домінування, напористості. Часто такі особистості, орієнтуючись на досягнення своїх інтересів нехтують інтересами інших. Це дуже суттєво ускладнює взаємодію та робить її конфліктною.

Наступна стратегія, така як «приспосовування», веде до відмови від своїх інтересів заради збереження відношень. Така стратегія часто оцінюється як неспроможність до вирішення проблеми. Ця стратегія, хоча і не спричиняє явний конфлікт, але перешкоджає розвитку взаємодії. Спрямованість у взаємодії на «компроміс» при певних обставинах має позитивний вплив на розвиток міжособистісної взаємодії, хоча немає максимального задоволення власних інтересів та інтересів інших.

Наступна методика (КСК), автори – А. Деркач, А. М. Сухов – визначала комунікативну соціальну компетентність досліджуваних. За результатами тестування показано, що такий показник комунікативно-соціальної компетентності, як соціально-комунікативна незграбність виявили 34% досліджуваних. Вони мають труднощі в спілкуванні, виявляють замкненість, боязливість, мовчазність. Решта (66%) досліджуваних за цим показником характеризуються як веселі, привітні, гнучкі в спілкуванні. Наступний показник за цією методикою – нетерпимість до невизначеності. Серед спортсменів 57% виявили певну стійкість до невизначеності, тобто вони легко ставляться до ситуації невизначеності, цікавляться процесом більше, ніж результатом, люблять несподіванки, сюрпризи. 43% досліджуваних виявили нетерпимість до невизначеності. Тобто, вони в ситуаціях невизначеності відчувають тривогу, спілкуються ли-

ше з тими, кого вважають передбаченими, не люблять несподіванок, починаючи справу, намагаються знати її результати.

Вивчення такого показника як надмірний потяг до конформності показало, що більшість спортсменів (63%) виявляють незалежність, мають свою думку, не бояться брати на себе відповідальність. Решта досліджуваних (37%) зважають на думку інших людей, легко підкорюються іншим, не висловлюють свої думки. Підвищене прагнення до статусного росту виявили 71% досліджуваних. Їм притаманна завищена самооцінка, домінантність, високий рівень домагань, самовпевненість. 39% досліджуваних виявили низькі значення цього показника, що виявляється в їх адекватній самооцінці, природній поведінці, без претензій на виключно значиму роль.

Наступний показник – орієнтація на уникнення невдач. Більшість спортсменів (64%) виявили низькі значення цього показника, тобто вони мають мотив досягнення успіху, і труднощі викликають у таких спортсменів активність, бажання діяти, невдачі не лякають їх. Високі значення цього показника виявили 36% досліджуваних, у яких труднощі викликають негативні емоції і бажання уникнути ризику. Від цього у них низка активність, недовіра до людей, переважно поганій настрій.

Останній показник – це фрустраційна нетолерантність. Високі значення цього показника виявили 31% досліджуваних, яких притаманні емоційна лабільність, переважно негативні емоційні реакції, низький самоконтроль, образливість. Низькі значення виявили 69% досліджуваних, які характеризуються як спокійні з адекватною реакцією на перешкоди.

Очевидно, що низький рівень комунікативно-соціальної компетентності спричинює як внутрішньо-особистісний, така і міжособистісний конфлікти, що, в цілому, зумовлюють конфліктну взаємодію між такими учасниками. Зокрема, це пов'язано з такими показниками низької комунікативно-соціальної компетентності, як соціально-комунікативна незграбність, нетерпимість до невизначеності, надмірна конформність, підвищене прагнення до статусного росту, орієнтація на уникнення невдач та фрустраційна нетолерантність.

Використання методики суб'єктивного контролю Дж. Роттера дозволило оцінити ступень відповідальності досліджуваних за свої вчинки і в цілому за своє життя. Результати тестування показали, що 56% досліджуваних виявили екстернальний локус контролю та 44% – інтернальний локус контролю. У першому випадку досліджувани частіше вважають, що те, що відбувається з ними, не залежить від них та є результатом дії зовнішніх причин. В цілому, особистості з екстернальним локусом контролю більш поступливі, конформні, вони надають перевагу роботі в групі, часто пасивні, залежні, тривожні і невпевнені у собі. Екстерналі спричинюють конфліктну взаємодію, тому що не беруть відповідальність на себе, не виявля-

ють активність, звинувачують інших у тих чи інших негараздах. У другому випадку досліджувани пояснюють значимі події як результат власних зусиль. Особи з інтернальним локусом контролю більш активні, незалежні, впевнені, мають позитивну самооцінку. Інтерналі в меншій мірі спричинюють конфлікти у взаємодії. На виникнення конфлікту впливає проблема психологічної сумісності екстерналів та інтерналів. Частіше виникають конфлікти у екстерналів між собою.

За допомогою методики Г. Айзенка досліджувалася екстра-інтроверсія та нейротизм. Особи з високим рівнем нейротизму часто вдаються до конфліктної взаємодії. В той же час, екстраверти та інтроверти мають позитивні та негативні властивості стосовно виникнення конфліктної взаємодії. Зокрема, екстраверти можуть своєю поведінкою викликати роздратування, незадоволення, образу серед учасників взаємодії. Інтроверт часто нетовариський, мовчазний, що також може викликати ускладнення під час взаємодії. Серед досліджуваних були виявленні 26% від загальної кількості досліджуваних спортсменів з високим рівнем нейротизму. Високий рівень нейротизму передбачає емоційну нестабільність особистості, підвищену збудливість. Щодо екстраверсії та інтроверсії, досліджувани розподілилися наступним чином. Так, екстравертів виявлено 64%, інтровертів – 46%.

Застосування методики В. М. Русалова дозволило оцінити структуру темпераменту особистості, зокрема, визначалися такі особливості, як ергічність, соціальна ергічність, пластичність, соціальна пластичність, емоційність, соціальна емоційність. Аналізуючи отримані результати тестування, ми звернули увагу передусім на показники, які в більшій мірі стосуються міжособистісної взаємодії. Це такі показники, як соціальна ергічність, соціальна пластичність, соціальна емоційність. Так, високий рівень соціальної ергічності виявили 27% досліджуваних, відповідно 18% виявили низький рівень. Високий рівень соціальної ергічності пов'язаний з потребою у соціальному контакті з прагненням до лідерства, спілкування. Низький рівень вказує на труднощі спілкування, які зазнає особистість. Середній рівень (55%) свідчить про уміння особистості спілкуватися. Проте, у незнайомій ситуації така особистість не виявляє активності, не намагається бути лідером тощо. Отже, достатній рівень соціальної ергічності учасників взаємодії перешкоджає виникненню міжособистісних конфліктів.

Для визначення психічного вигорання була використана відповідна методика О. О. Руковишнікова. Ця методика націлена на інтегральну діагностику психічного вигорання, що включає різні підструктури особистості. Проведене тестування дозволило отримати наступні результати. Так, за показником психоемоційні виснаження на низькому рівні виявлено 22% досліджуваних, на середньому – 53%; на високому – 25%. Високий рівень психічного виснаження проявляється у байдужості, холодності по відношенню до

оточуючих, депресії та роздратованості. В міжособистісній взаємодії це виснаження є умовою виникнення конфліктів, головним чином через те, що такі особи виявляють роздратованість, агресивність та підвищену чутливість до оцінок інших.

Наступний показник – це професійна мотивація. В нашому випадку, це була мотивація спортивної діяльності. Низький рівень психічного вигорання в контексті професійної мотивації виявили 35%; середній рівень – 45% та високий рівень – 20%. Високий рівень вигорання в мотиваційній сфері оцінюється за такими показниками, як продуктивність спортивної діяльності, оптимізм та зацікавленість по відношенню до спортивних тренувань, самооцінка компетентності в спортивній діяльності. Особи з високим рівнем психічного вигорання в мотиваційній сфері часто спричинюють розвиток конфліктної взаємодії. Це відбувається також завдяки таким їх характеристикам, як небажання контактувати з людьми, цинічне, негативне ставлення до людей.

Останній показник психічного вигорання – це особистісне віддалення, який можна розглядати як форму соціальної дезадаптації, у нашому випадку, спортсмена. Особистісне віддалення виявляється у зменшенні кількості контактів з оточуючими, підвищенні роздратованості та нетерпимості в ситуаціях спілкування, негативізму у відношеннях до інших людей. Високий рівень психічного вигорання особистості у цьому аспекті є однією з причин конфліктної взаємодії через те, що такі особистості часто незадоволені своєю діяльністю і відношеннями у колективі. Серед досліджуваних було виявлено 26% з низьким рівнем особистісного віддалення; з середнім – 63% та з високим – 11%. Таким чином, високий рівень психічного вигорання у спортивній діяльності є важливою причиною виникнення конфліктної взаємодії у спортивному колективі.

Для з'ясування індивідуально-психологічних детермінантів конфліктної взаємодії спортсменів проведено кореляційний аналіз між показниками індивідуально-психологічних особливостей спортсменів і способами їх реагування в конфліктних ситуаціях. В ході дослідження було виявлено, що спортсмени, які часто спричинюють конфліктну взаємодію, характеризуються низькою професійною мотивацією, незадоволеністю спортивною діяльністю та відношеннями в колективі. Зазначено, що підвищення спортивної мотивації веде до зростання емоційної стабільності ($r=0,21$; при $p < 0,05$) і зниження психоемоційного виснаження ($r=-0,31$; при $p < 0,01$). Низька задоволеність спортивною діяльністю може бути зумовлена різними факторами, зокрема, невідповідністю вимог діяльності індивідуально-психологічним особливостям діяльності спортсменів, а також їх очікуванням. У такому випадку загальний показник низької захопленості спортивною діяльністю сприяє прояву у спортсменів особистісної «віддаленості», відчуження і негативізму у спілкуванні з іншими спортсменами

($r=0,27$; при $p < 0,05$), фрустраційної нетолерантності ($r=0,25$; при $p < 0,05$). Також виявлено, що особистісна віддаленість значно вище у спортсменів, які частіше за інших приймають участь у конфліктній взаємодії.

Серед стилів реагування в конфліктній ситуації перевагу бажано віддавати таким із них, як співробітництво, компроміс та пристосування. Такі стилі, як суперництво та уникнення, часто не ведуть до розв'язання конфліктної ситуації у міжособистісній взаємодії. Так, були виявлені кореляційні зв'язки між комунікативно-соціальною компетентністю і таким способом реагування в конфліктній ситуації, як суперництво ($r=-0,45$; при $p < 0,01$); нетерпимістю до невизначеності ($r=-0,48$; при $p < 0,01$), з показником самоприйняття ($r=0,32$; при $p < 0,01$) та інтернальним локусом контролю в міжособистісних відносинах ($r=0,46$; при $p < 0,01$).

Аналіз рівня розвитку соціально-комунікативної компетентності спортсменів дозволив зробити висновок про різні комунікативні ситуації, в яких спортсмени зазнають труднощів. А саме, підвищене прагнення до самоствердження ускладнює прийняття рішень в складних ситуаціях. Також складними для спортсменів є ситуації, які потребують проявів творчого мислення. На це вказує такий показник, як нетерпимість до невизначеності у більшості досліджуваних.

Також помічено, що у досліджуваних, схильних до конфліктної взаємодії є прямий зв'язок між прагненням до статусного росту, суперництвом у конфліктній ситуації ($r=0,49$; при $p < 0,01$) і нейротизмом ($r=0,45$; при $p < 0,01$). Таким чином, прагнення до самоствердження у спортсменів, які схильні до конфліктної взаємодії, веде до прояву такої стратегії поведінки в конфліктній ситуації, як суперництво.

Прямий зв'язок виявлено між надмірним прагненням до конформності і такою стратегією поведінки в конфліктній ситуації, як уникнення (избегание) ($r=0,51$; при $p < 0,01$) і «пристосування» ($r=0,34$; при $p < 0,01$), а також зворотній зв'язок виявлено з стратегією «співробітництво» ($r=0,43$; при $p < 0,01$). Отримані результати вказують на те, що стратегія співробітництва вимагає активних дій з боку учасників взаємодії, чіткого визначення власної позиції в ході досягнення двосторонньої згоди у конфлікті. Використанню стилю співробітництва заважає прагнення учасників взаємодії до конформності.

Також було з'ясовано, що низький рівень соціально-комунікативних навичок пов'язаний зі стратегією «уникнення» в конфлікті ($r=0,26$; при $p < 0,05$), разом з тим знижується прояв суперництва ($r=-0,24$; при $p < 0,05$). Такий показник, як нетерпимість до невизначеності, має зворотній зв'язок зі стратегією «пристосування» в конфлікті ($r=-0,41$; при $p < 0,01$).

Порівняльний статистичний аналіз індивідуально-психологічних особливостей спортсменів, які є учасниками конфліктної взаємодії, показав, що зага-

льний екстернальний локус контроль та екстернальність в спортивній діяльності підсилюють конфліктну взаємодію, тобто чим менше досліджуваний схильний визнавати особистісну відповідальність за те, що відбувається в спортивній діяльності, тим більше вірогідність того, що конфлікти з його участю матимуть негативні наслідки. Низький рівень інтернального локусу контролю веде до зниження зацікавленості у спортивній діяльності та некритичному ставленню до власних помилок в цій діяльності. Розглядаючи показник «соціальна емоційність» у зв'язку з конфліктною взаємодією досліджуваних, було з'ясовано, що спортсмени з високою емоційністю в комунікативній сфері характеризуються підвищеною чутливістю до невдач у спілкуванні, що сприяє виникненню певної напруги під час взаємодії та, головним чином, формуванню внутрішньо-особистісного конфлікту таких особистостей. Не менш складним є взаємодія і з досліджуваними, які мають низьку емоційність в комунікативній сфері. Тому що вони не чутливі до оцінок товаришів, вони часто виявляють самовпевненість, що визначає їх поведінку як конфліктну. Тобто конфліктній взаємодії протидіє оптимальний рівень соціальної емоційності в комунікативній сфері досліджуваних.

Проведене дослідження дозволило зробити наступні висновки.

1. Міжособистісна взаємодія залежить від зовнішніх та внутрішніх чинників. До останніх відносяться

ЛІТЕРАТУРА

1. Анцупов А. Я. Конфликтология: учебник для вузов / А. Я. Анцупов, А. И. Шипилов; – 4-е изд., исп. и доп. – М.: Эксмо, 2009. – 512 с.

2. Богданов Е. Н. Психология личности в конфликте: учебное пособие. / Е. Н. Богданов, В. Г. Зазыкин; 2-е изд. – СПб.: Питер, 2004. – 224 с.

REFERENCES

1. Antsupov, A. J. & Shipilov, A. I. (2009). *Konfliktologiya [Conflict studies]*. Moscow: Penguin Books [in Russian].

2. Bogdanov, E. N., & Zazykin, V. G. (2004). *Psikhologiya lichnosti v konflikte [Personality psychology in the conflict]*. 2nd. SPb.: Piter [in Russian].

3. Grishyna, N.V. (2008). *Psikhologiya konflikta [Psychology of conflict]*. SPb.: Piter [in Russian].

індивідуально-психологічні особливості, зміст яких розкривається через такі поняття, як риси характеру, властивості темпераменту, складні прояви особистості, здібності. В нашому дослідженні в якості індивідуально-психологічних особливостей спортсменів виступили: соціальна-психологічна адаптація, рівень суб'єктивного контролю, комунікативно-соціальна компетентність, екстраверсія, інтроверсія, нейротизм, рівень психічного вигорання соціальна ергічність, соціальна пластичність, соціальний темп, соціальна емоційність та ін.

2. Серед стилів реагування в конфліктній ситуації перевагу бажано віддавати таким із них, як співробітництво, компроміс та пристосування. Такі стилі, як суперництво та уникнення, часто не ведуть до розв'язання конфліктної ситуації у міжособистісній взаємодії.

3. Низький рівень комунікативно-соціальної компетентності сприяє виникненню конфліктної міжособистісної взаємодії. Це пов'язано з такими показниками низької комунікативно-соціальної компетентності, як соціально-комунікативна незграбність, нетерпимість до невідзначеності, надмірна конформність, підвищене прагнення до статусного росту, орієнтація на уникнення невдач та фрустраційна нетолерантність.

Подальші розвідки пов'язані з дослідженням психологічних умов вдосконалення міжособистісної взаємодії спортсменів.

3. Гришина Н. В. Психология конфликта / Н. В. Гришина; 2-изд. – СПб.: Питер, 2008. – 544 с.

4. Ханин Ю. Л. Межличностные конфликты в спортивно-игровой деятельности / Ю. Л. Ханин // Теория и практика физической культуры. – 1976. – № 7. – С. 11–12.

4. Hanin, Yu. L. (1976). *Mezhlichnostnye konflikty v sportivno-igrovoi deiatelnosti [Interpersonal conflicts in sports and play activity]*. *Teoriya i praktika fizicheskoi kultury - Theory and Practice of Physical Culture*, 7, 11–12 [in Russian].

Юлія Викторовна Кулеш,

аспірант кафедри загальної та диференціальної психології,
Южноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,
ул. Фонтанская дорога, 4, г. Одесса, Украина

ИНДИВИДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ КОНФЛИКТНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ СПОРТСМЕНОВ

В статье изложены результаты исследования психологических детерминант конфликтного межличностного взаимодействия спортсменов. Представлена природа конфликта и его проявления в межличностном взаимодействии. В экспериментальном исследовании определяются уровни развития индивидуально-психологических особенностей спортсменов, связанные с ходом межличностного взаимодействия и, в частности, конфликтного

взаимодействия. Определены стили реагирования спортсменов в конфликтной ситуации, а также выявлены корреляционные связи между индивидуально-психологическими особенностями у спортсменов с разной степенью вовлеченности в конфликтном взаимодействии. Показано, что межличностное взаимодействие зависит от внешних и внутренних факторов. К последним относятся индивидуально-психологические особенности, содержание которых раскрывается через такие понятия, как черты характера, свойства темперамента, сложные проявления личности, способности. В качестве индивидуально-психологических особенностей спортсменов выступили: социальная психологическая адаптация, уровень субъективного контроля, коммуникативная социальная компетентность, экстраверсия, интроверсия, нейротизм, уровень психического выгорания, социальная эргичность, социальная пластичность, социальный темп, социальная эмоциональность и др. Определено, что среди стилей реагирования в конфликтной ситуации преимущество желательно отдавать таким из них, как сотрудничество, компромисс и приспособления. Такие стили, как соперничество и избегания, часто не ведут к решению конфликтной ситуации в межличностных взаимодействиях. Доказано, что низкий уровень коммуникативно-социальной компетентности способствует возникновению межличностного конфликтного взаимодействия. Это связано с такими показателями низкой коммуникативно-социальной компетентности, как социально-коммуникативная неуклюжесть, нетерпимость к неопределенности, чрезмерная конформность, повышенное стремление к статусному росту, ориентация на избегание неудач и фрустрационная нетерпимость.

Ключевые слова: конфликтное взаимодействие, индивидуально-психологические детерминанты, стили поведения в конфликте.

Yulia Kuliesh,

*Post-graduate student of Theory and Methods of Practical Psychology Department,
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,
4, Fontanska Doroha St., Odesa, Ukraine*

INDIVIDUAL AND PSYCHOLOGICAL DETERMINANTS OF CONFLICT INTERACTION OF ATHLETES

The article examines the psychological determinants of interpersonal conflict interaction of athletes. Submitted The nature of the conflict and its manifestation in interpersonal interactions is explained. In the pilot study the level of individual psychological characteristics of athletes who are connected with the flow of interpersonal interactions and in particular, conflict interaction are determined. The styles of sportsmen's reaction in conflict situations are determined. The correlations of individual psychological characteristics of athletes and varying degrees of involvement in the conflict interaction are revealed. It is shown that interpersonal interaction depends on the external and internal factors. The latter include individual psychological characteristics, the content of which is revealed through concepts such as character traits, temperament characteristics, complex manifestations of personality, abilities. As individual psychological characteristics of athletes the following ones were considered: a social-psychological adaptation, the level of subjective control, communicative social competence, extroversion, introversion, neuroticism, social level of mental burnout, social ergicity, social flexibility, social pace, social emotionality and others. It has been determined that the preferable style of reaction in conflict situation should be co-operation, compromise and adjustment. Such styles as competition and avoidance do not often lead to solving the conflict in interpersonal interactions. It is proved that the low level of communicative and social competence contributes to the appearance of conflict interpersonal interaction. It is associated with low rates of communicative and social competence as social and communicative awkwardness, uncertainty intolerance, excessive conformity, increased desire for the status of growth, focus on failure avoiding and frustration intolerance.

Keywords: conflict interaction, individual psychological determinants, styles of behavior in conflict.

Подано до редакції 13.08.2015